

ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИ ЙОГО ОЦІНКИ

Анотація. Проаналізовано та систематизовано наукові підходи до визначення поняття фінансового потенціалу підприємства та методів його оцінки. На основі визначень науковців запропоновано визначення поняття фінансового потенціалу ЗЕД та методи його оцінки. Визначено особливості категорій "фінансовий потенціал" та "фінансовий потенціал ЗЕД підприємства".

Аннотация. Проанализированы и систематизированы научные подходы к определению понятия финансового потенциала предприятия и методов его оценки. На основе подходов ученых предложены определения понятия финансового потенциала ВЭД и методы его оценки. Определены особенности категорий "финансовый потенциал" и "финансовый потенциал ВЭД предприятия".

Annotation. The scientific approaches to the definition of the financial potential of a company and the methods of evaluation are analyzed and systematized. On the basis of scientific approaches the definition of financial potential of FEA and methods of its assessment are proposed. The features of categories of financial potential and the financial potential of FEA of company are determined.

Ключові слова: фінансовий потенціал підприємства, фінансовий потенціал ЗЕД, фінансові ресурси підприємства, фінансові можливості підприємства, валютні ресурси підприємства.

В умовах триваючого посилення конкуренції між підприємствами у міжнародному бізнесі все більшого значення набувають практичні підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства у зовнішньоекономічній діяльності (ЗЕД). При цьому зазначений напрям менеджменту є базовим щодо таких елементів, як управління якістю, розробка та просування нових асортиментних груп і т. д. У цьому і полягає актуальність викладеної теми.

Метою роботи вдосконалення поняття фінансового потенціалу ЗЕД підприємства та методів його оцінки.

Об'єктом дослідження є фінансовий потенціал ЗЕД підприємства, предметом – процес формування методів забезпечення фінансового потенціалу ЗЕД підприємства.

Фінансовий потенціал як складова потенціалу підприємства розглядається лише окремими авторами (Ковальов В. В., Толстих Н. Т., Сорокіна Н. А., Стахно Н. Д., Кайгородов О. Г. та ін.) і з цієї причини його зміст до тепер остаточно не визначено. Що стосується категорії "фінансовий потенціал ЗЕД підприємства", то його визначення в економічній літературі взагалі не зустрічається.

На основі дослідження сутності "фінансового потенціалу підприємства" були систематизовані визначення цієї категорії за підходами до трактування (табл. 1). Далі визначення науковців були звужені до визначень поняття фінансового потенціалу ЗЕД підприємства.

Дані, наведено в табл. 1, свідчать, що у науковому дискурсі присутнє розмаїття уявлень про фінансовий потенціал підприємств. Загалом переважає так званий ресурсний підхід до розуміння фінансового потенціалу.

**Систематизація поняття фінансового потенціалу підприємства
та його звуження до поняття фінансового потенціалу ЗЕД підприємства**

№ п/п	Автор	Визначення	Звужене визначення
Ресурсний підхід			
1	Сорокіна Н. А. [1]	Сукупність фінансових ресурсів, залучених в оборот з урахуванням залучення додаткових фінансових джерел, виходячи із стратегічних перспектив та інвестиційної привабливості фірми	Сукупність фінансових ресурсів, залучених в оборот з урахуванням залучення додаткових фінансових джерел, виходячи зі стратегічних перспектив та інвестиційної привабливості фірми для забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства
2	Толстих Н. Т. [2]	Забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільність їх розміщення та ефективність використання	Забезпеченість фінансовими та валютними ресурсами, необхідними для здійснення нормальної зовнішньоекономічної діяльності підприємства, доцільність їх розміщення та ефективність використання
3	Стахно Н. Д. [3]	Сукупність фінансових ресурсів, які беруть участь у виробничо-господарській діяльності і характеризуються можливістю їх залучення для фінансування майбутньої діяльності та визначення стратегічної спрямованості підприємства	Сукупність валютно-фінансових ресурсів, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності і характеризуються можливістю їх залучення для фінансування майбутньої зовнішньоекономічної діяльності та визначення стратегічної спрямованості підприємства
4	Кайгородов О. Г., Хомяков О. О. [4]	Максимально можлива вартість усіх ресурсів підприємства за умови їх функціонування в рамках певної організаційної структури	Максимально можлива вартість усіх ресурсів підприємства за умови їх використання у забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності підприємства
Результативний підхід			
5	Ковальов В. В. [5]	Створює фундамент для трансформації наявного у підприємства ресурсного потенціалу в конкретні результати господарської діяльності підприємства	Створює фундамент для трансформації наявного у підприємства ресурсного потенціалу в конкретні результати зовнішньоекономічної діяльності підприємства
6	Агеєв А. І., Кудешова С. Г., Куроєдов Б. Г., Немкова О. В., Трофимчук А. В. [6]	Здатність підприємства отримувати грошовий капітал і керувати ним. У даному випадку розглядається рівень фінансової стійкості і залежності, можливість залучення зовнішніх фінансових ресурсів, наявність стандартів бухгалтерського обліку різного рівня, якість управління інвестиціями та інші характеристики	Здатність підприємства отримувати грошовий, а саме валютний капітал від зовнішньоекономічної діяльності та здатність керувати ним. У даному випадку розглядається рівень фінансової стійкості і залежності, можливість залучення зовнішніх фінансових та валютних ресурсів, наявність стандартів та моделей бухгалтерського обліку різного рівня, якість управління інвестиціями та інші характеристики
7	Соколов О. В. [7]	Наявність фінансових можливостей підприємства для інвестування коштів у поточну діяльність і перспективний розвиток, нарощування виробничого потенціалу підприємства	Наявність фінансових можливостей підприємства для інвестування коштів у поточну зовнішньоекономічну діяльність і перспективний розвиток, нарощування виробничого потенціалу підприємства

Проте жодне із наведених визначень не можна вважати "довершеним", з тієї причини, що:

по-перше, в одних визначеннях фінансовий потенціал та фінансовий потенціал ЗЕД ототожнюються із сукупністю фінансових ресурсів, необхідних для нормального функціонування підприємства та зовнішньоекономічної діяльності підприємства, що не зовсім коректно, оскільки ґрунтуючись на ресурсній концепції, такі визначення не враховують тієї особливості фінансового потенціалу, що він проявляється у двох формах – наявній і спожитій;

по-друге, в окремих визначеннях даного поняття автори намагаються показати фінансовий потенціал як особливий видовий прояв потенціалу, якому властиві тільки статичність, забуваючи про його здатність бути рушійною силою економічного розвитку підприємства в перспективі;

по-третє, забезпечення підприємства фінансовим потенціалом часто ототожнюють з поточним фінансово-майновим станом, а не з його потенціальними фінансовими можливостями.

Таким чином, при визначенні фінансового потенціалу ЗЕД підприємства автори та науковці акцентують увагу на таких аспектах (табл. 2).

**Особливості визначення фінансового потенціалу підприємства
та фінансового потенціалу ЗЕД підприємства**

Фінансовий потенціал підприємства	Фінансовий потенціал ЗЕД підприємства
Сукупність фінансових ресурсів (можливостей) підприємства	Сукупність валютно-фінансових ресурсів та зовнішньоекономічних можливостей підприємства
Можливості підприємства щодо залучення та ефективного управління фінансовими ресурсами (капіталом, грошовим капіталом, грошовими потоками, фондами грошових коштів)	Зовнішньоекономічні можливості підприємства щодо залучення та ефективного управління валютно-фінансовими ресурсами (валютними потоками, фондами валютних коштів)
Забезпечення діяльності підприємства (поточної і перспективної)	Забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства (поточної та перспективної)
Забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства	Забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей у зовнішньоекономічній діяльності підприємства

Вивчення методів оцінки фінансового потенціалу підприємства та фінансового потенціалу ЗЕД дозволило систематизувати підходи різних авторів (табл. 3).

**Підходи щодо оцінки фінансового потенціалу підприємства
та фінансового потенціалу ЗЕД підприємства**

Автори	Показники фінансового потенціалу підприємства	Показники фінансового потенціалу ЗЕД підприємства
Шличкова В. В., Тимофеева Р. А. [8]	Характеризується системою показників, що відображають наявність і розміщення коштів, реальні та потенційні фінансові можливості	Характеризується системою показників, що відображають наявність і розміщення валютно-фінансових коштів, реальні і потенційні зовнішньоекономічні фінансові можливості
Шереметєва А. О. [9]	Характеризується стійкою платіжної готовністю, достатньою забезпеченістю власними оборотними засобами та ефективним їх використанням з господарською доцільністю, чіткою організацією розрахунків, наявністю стійкої фінансової бази	Характеризується стійкою платіжної готовністю, достатньою забезпеченістю власними валютними та оборотними засобами та ефективним їх використанням із зовнішньоекономічною доцільністю, чіткою організацією розрахунків з іноземними контрагентами, наявністю стійкої валютно-фінансової бази
Сорокіна Н. А. [1]	Оцінка характеризується показниками: обсяг продажів; чисті активи; додана вартість; прибуток від продажів; капіталомісткість продукції; оборот активів	Оцінка характеризується показниками: обсяг продажів закордон; чисті активи; додана вартість; прибуток від продажів закордон; капіталомісткість продукції; оборот активів
Кайгородова А. Г., Хомякова А. А. [4]	Критерієм оцінки є вартість підприємства	Критерієм оцінки є вартість ЗЕД підприємства

У цілому, узагальнюючи результати проведених досліджень, можна виділити два підходи до оцінки фінансового потенціалу підприємства та його відношення до ЗЕД підприємства;

перший підхід базується на розрахунку та оцінці показників, що характеризують фінансовий стан підприємства та стан ЗЕД підприємства (Кунцевич В. О., Шличков В. В., Тимофеев Р. А., Сорокіна Н. А.);

другий підхід базується на оцінці вартості підприємства, тобто ЗЕД у даному випадку виступає як спосіб підвищення вартості підприємства (Кайгородов А. Г., Хомякова А. А.).

Отже, можна зробити висновок, що фінансовий потенціал ЗЕД підприємства – це максимально можливий рівень розвитку (або запас) валютно-фінансових можливостей та ресурсів підприємства у конкретний момент часу та у майбутньому, які підприємство використовує для забезпечення ЗЕД, а також здатність ефективного використання цих можливостей (фінансових ресурсів),

метою створення сприятливих умов для стабільного розвитку ЗЕД та підприємства в цілому. Таким чином, ефективне управління фінансовим потенціалом ЗЕД підприємства дозволить поповнити запас фінансових можливостей та ресурсів не тільки у ЗЕД, а і підприємства в цілому.

Література: 1. Сорокина Н. А. Финансовый потенциал коммерческой организации как элемент стратегического управления / Н. А. Сорокина // Власть и управление на Востоке России. – 2009. – № 1(46). – С. 57–66.

2. Толстых Т. Н. Проблемы оценки экономического потенциала предприятия: финансовый потенциал / Т. Н. Толстых, Е. М. Уланова // Вопросы оценки. – 2004. – № 4. – С. 18–22.

3. Стахно Н. Д. Финансовый потенциал как механизм трансформации ресурсов деятельности организаций рекреационного комплекса [Электронный ресурс] / Н. Д. Стахно. – Режим доступа : http://www.nbuu.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Nvfbi/2010_3/06st.pdf.

4. Кайгородов А. Г. Финансовый потенциал как критерий целесообразности финансового оздоровления предприятия [Электронный ресурс] / А. Г. Кайгородов, А. А. Хомякова // Аудит и финансовый анализ. – 2007. – № 4. – Режим доступа : <http://www.auditfin.com/fin/2007/4/Номуakova/Номуakova%20.pdf>.

5. Финансы : учебник для вузов / под ред. В. В. Ковалева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Проспект, 2003. – 512 с.

6. Составление рейтингов стратегичности компаний / А. И. Агеев, С. Г. Кудешова, Б. В. Куроедов и др. // Экономические стратегии. – 2008. – № 8. – С. 62–75.

7. Соколов А. В. Методические подходы к оценке использования потенциала предприятия / А. В. Соколов // Научные труды VIII Международной научно-практической конференции "Фундаментальные и прикладные проблемы приборостроения, информатики и экономики. Книга "Экономика и управление". – Ч. 2. – М., 2005. – С. 25.

8. Шлычков В. В. Содержание и структура ресурсного потенциала компании / В. В. Шлычков, Р. А. Тимофеев // Экономические науки. – 2009. – № 11(60). – С. 118–122.

9. Шереметьев А. О. Категория "экономический потенциал" в экономическом анализе / А. О. Шереметьев // Экономические науки. – 2008. – № 8(45). – С. 132–136.